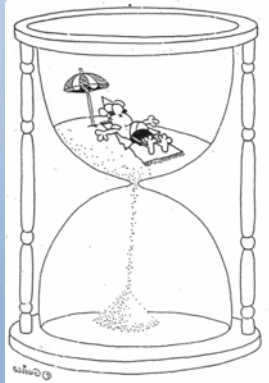

KÖRNYEZETPOLITIKA I. -KÖRNYEZETELEMZÉS-

Bulla Miklós

Széchenyi István Egyetem
Környezetmérnöki Tanszék

»RENDEZET
T BÁBEL«

Az ALFA PARK üzenete

A fák nem csupán a földben, hanem a történelemben, a kultúrában, és még előbb: a mitológiában gyökereznek. Az "Életfa" valamennyiünk közös hagyománya, amely az aranyalmát, az aranyágot termi, egyszerre mind a mennybolt, a mennyország hordozója. Gyökerei a történelem előtti múltba, legfrissebb hajtásai a jelenből a jövőbe nyúlnak.

Századunk végére, a következő évezredre készülődvé a környezet és fejlődés - egyáltalán nem ellentmondásmentes - összefüggései váltak kulcskérdésekké, amint ezt igen látványosan igazolta a közelmúltban a Környezet és Fejlődés Világkonferencia Rióban. Fölválthatja-e a hagyományos növekedést, az anyagi javak termelésének és fogyasztásának szakadatlan és jelentős bővítését egy történelmileg és társadalmilag igazságosabb és a környezet szempontjából is szükséges - fenntartható - fejlődés? Integrálható(k)-e a környezet szempontjait gazdasági, oktatási, energetikai, közlekedési, mezőgazdálkodási, kereskedelmi és egyéb politiká(k)ba? Tömegesen kívánt és képviselt értékké válik-e a környezet?

Különös jelentőséggel bírnak e kérdések épp a közép- és kelet-európai régióban, az "átmenet országaiiban", amelyek az itt egybegyűlt huszonegötök döntő többségét alkotják. És fejlett, piacgazdaságon alapuló polgári társadalmakban kívánnak élni.

Az, hogy lesznek-e válaszaink e kérdésekre, és főleg milyenek, az igen nagy mértékben a médiumtól, a közvetített, sugalt értékektől, attitűdöktől is fog függeni.

Az ALFA PARK létrehozatala, huszonegöt ország, huszonegöt új jellegzetes fiának elültetése: kötelezettségvállalás. Erőteljes, kifejező gesztusa annak, hogy az együttműködés csatornája azt a meggyőződést is sugároznia fogja, hogy környezetünk alapvető érték. Hatalmas fejlesztési projekteink megvalósulásakor a bioszférával is együtt kell működésünk, hogy a Föld az emberek megfelelő élőhelye maradjon.

Aki fát ültet, az hosszú távra tervez, a jövőt a gyermekei/unokái szemével látja, és bízik abban, hogy meg is valósul.

Prof. Dr. Bulla Miklós

First Foundation for Central and East European Cooperation
H-1068 Budapest, Városligeti fasor 38. Phone: (36-1) 351-7762 Fax: (36-1) 351-7768

TARTALOM

- (i) A környezet mint érték megjelenésének és a közgondolkodás alakulásának története. Az elkülönült környezetpolitika szükségessége. Globális, aktuális problémák.
- (ii) A „környezeti problémater” fölrázolása. **Környezetelemzés:** a környezet – gazdaság – társadalom összefüggéseinek áttekintése. A fenntarthatóság értelmezése.
- (iii) A környezeti elemek és rendszerek, valamint a környezetet érő káros hatások áttekint(het)ő csoportosítása. A környezetelemzési [BM], illetve DPSIR (OECD/EEA) modell.
- (iv) A környezetpolitikai célok és prioritások meghatározása: az „életciklus” modell.
- (v) A környezetpolitika eszközei és korlátai, valamint az intézményesítés faktorai. Az erőforrások számbavétele és allokációs (=stratégiai) tervezése. A problémateret leképező irányítási mátrix.
- (vi) Magyarország környezeti állapota, (aktuális) környezetpolitikája, és ennek integrációja (?) az ágazati-, szak- és társadalompolitikákba. Üres PLC táblák kitöltése.
- (vii) Környezetpolitika formálás és interpretálás: környezetpolitika-tervezés.

Irodalom:

Bulla Miklós: Környezetpolitika. Mobil Kiadó és Grafikai Stúdió Kft.
Budapest, 2004. www.sze.hu/~bulla
Környezetpolitika 1., 2. előadások, Ppt-slide-ok

Ajánlott irodalom:

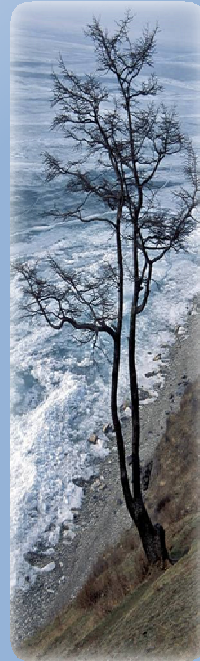
Ágh A., Tamás P., Vértés A.: Fehér könyv. Magyarország 2015
Jövőképek. MTA-MEH Projekt. MTA Szociológiai Kutató Intézet, p.
277. Budapest, 2006.

Bulla M., Tamás P.: Fenntartható fejlődés Magyarországon. Jövőképek
és forgatókönyvek. Stratégiai kutatások Magyarország – 2015. Új
Mandátum Könyvkiadó p. 5011. Budapest, 2006.

„Fekete könyv”-ek CD: Kaiser Tamás: EU régiók
Vigvári András: Közpénzügyi reform
Ágh Attila-Somogyvári István: Közigazgatási
reform
Vértés András-Viszt Erzsébet:
Versenyképesség
Bulla Miklós-Tamás Pál: Fenntartható fejlődés
Tamás Pál: Tudásalapú társadalom
Tausz Katalin: Társadalmi kohézió
Ágh-Tamás-Vértés: Fehér könyv

Részlet a Teremtés könyvéből

26. És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és * hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon. *rész 5,1.1 Kor.11,7. kol.3,10.
27. Teremté tehát az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt: férfiúvá * és asszonygyá teremté őket. *Máté 19,4. Márk 10,6.
28. És megáldá Isten őket, és monda nékik Isten: Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá; és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszómászó mindenféle állatokon.

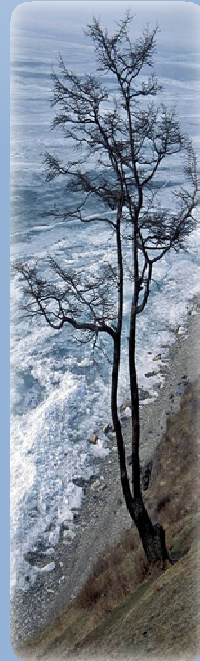
29. És monda Isten: Ímé néktek adok minden maghozó * fűvet az egész föld színén, és minden fát, a melyen maghozó gyümölcs van; az legyen néktek eledelül. * rész 9,3. Zsolt. 115,16.
30. A föld minden * vadainak pedig, és az ég minden madarainak, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatoknak, amelyekben élő lélek van, a zöld füveket *adom* eledelül. És így lőn. * Zsolt. 104,14.

Mózes I. könyve a teremtésről. A Szent Biblia, Károli Gáspár Magyar Bibliatársulat, Budapest, 2000.

J. J. Rousseau

- » Az ember jó, és a természet része, ám a tudományok és a művészetek, [BM] a civilizáció megrontották, eltávolodott a természettől, a természetes létformától.«
[A művészetek és tudományok hatása az erkölcsre. Francia Akadémia (Nagydíj), 1750.]
- » A halhatatlan lélek nem a Templomba, hanem az érintetlen természetbe való. «
[Társadalmi Szerződés, 1761; Émile, avagy a nevelésről, 1762.]
- » A eredeti természetet megrontotta a civilizáció.«
[A szavoyai vikárius hitvallása, 1765.]

ENGELS

- »Az ember (kellett, hogy) akarata bélyegét rányomja a földre (:= Földre [BM]), céljai szolgálatába állítja, uralkodik rajta... uralkodik a természeten, mint a [H]ódító..., mint az olyan aki a Természeten kívül áll!
- Bár/holott egész, a természet fölött gyakorolt uralmunk abban áll, hogy minden más lélynél jobban fölismerjük törvényeit, és képesek vagyunk ezeket helyesen (?[BM]) alkalmazni. Ám a Természet minden ilyen győzelemért bosszút áll rajtunk!«
- DE!
- »A tudományok haladása képessé tesz bennünket, hogy termelő cselekedeteink további (természetes = természetet érintő [BM]) utóhatásait megismerjük, és evvel uraikká váljunk.
- Minél inkább történik ez, annál inkább fogják az emberek a természettel ismét nem csupán egynek érezni, hanem – Magukat – annak is Tudni.«

AZAZ, TEHÁT

» A természetnek az ember által való megváltoztatása hatással van a gondolkodásra. « [fogalomalkotásra, tervezésre : BM]

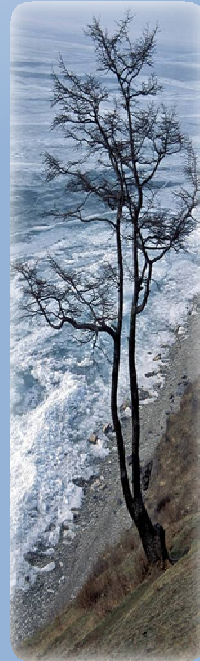
ÉS

» Az ember értelme abban az arányban nő, amilyen mértékben megtanulta azt, hogy a Természetet megváltoztassa. «

ÁMBÁR

» ... mindig roppant aránytalanság van a kitűzött célok és az elért eredmények között; az előre nem látott hatások túlsúlyban vannak. «

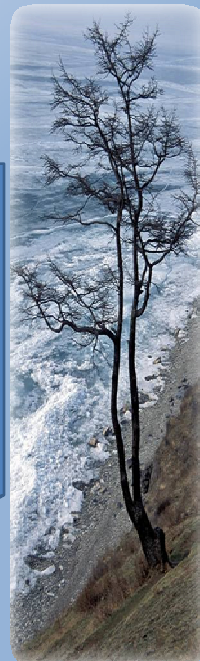
[F. Engels: A természet dialektikája. (1878) Szikra Könyvkiadó, Budapest, 1950.]

KÖRNYEZETPOLITIKA

1. Gyógyító környezetpolitika

Ez a típus a ~k tűzoltója v. mentőorvosa. A már bekövetkezett károsodásokat igyekszik enyhíteni. A hatásorientált ~ az immissziós állapoton, a környezetminőségen kíván javítani, olyan körülmények között, amikor a kibocsátások nem csökkennek (pl. füstködriadóterv rendszere a hozzá kapcsolódó intézkedési csomaggal).

Forrás: Környezetvédelmi és Természetvédelmi Lexikon

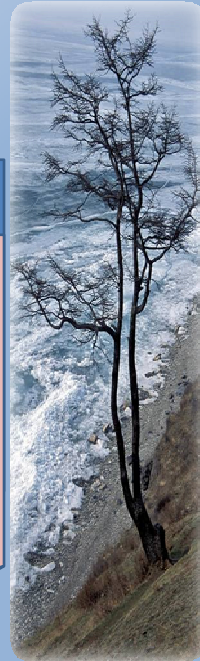
KÖRNYEZETPOLITIKA

1. *Gyógyító* környezetpolitika

2. *Forrásorientált* környezetpolitika

A károsanyag- kibocsátás csökkentését célozza meg. Jelentős környezetszennyezés esetén látványos eredményeket ér el (szűrőfilterek alkalmazása, víztisztítók felszerelése stb.). A forrásorientált ~ esetenként komoly gazdasági előnyökkel is járhat, amennyiben a technológiától függően hozzájárul hasznos anyagok visszanyeréséhez és a termelésbe való visszaforgatásához.

Forrás: Környezetvédelmi és Természetvédelmi Lexikon

KÖRNYEZETPOLITIKA

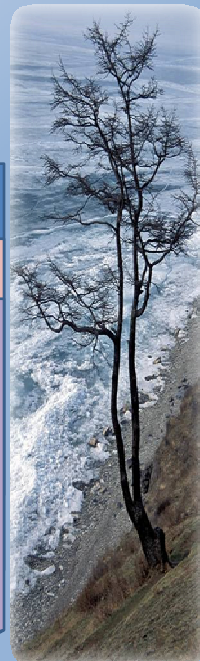
1. *Gyógyító* környezetpolitika

2. *Forrásorientált* környezetpolitika

3. *Szerkezetváltó, megelőző* környezetpolitika

Az egész társadalmat a környezetbarát irányba tereli. Célja a társadalom mikro- és makro-szerkezetének átalakítása, amely hosszú távú, a természettel harmóniában lévő átalakítást segíti elő.

Forrás: Környezetvédelmi és Természetvédelmi Lexikon

KÖRNYEZET(I) POLITIKA (ALAKÍTÁS) ESZKÖZEI

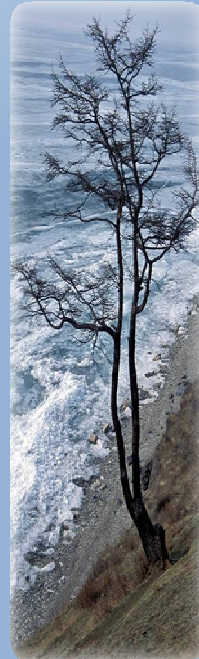
SZABÁLYOZÁS - műszaki
 - gazdasági
 - jogi

TUDATFORMÁLÁS: OKTATÁS ÉS (!)
TANÁCSADÁS

UTÓLAGOS, közvetlen beavatkozás
»business as usual« end of pipe

PREVENTÍV – Kevesebb emisszióval
Több produktum / jövedelem,
azaz:

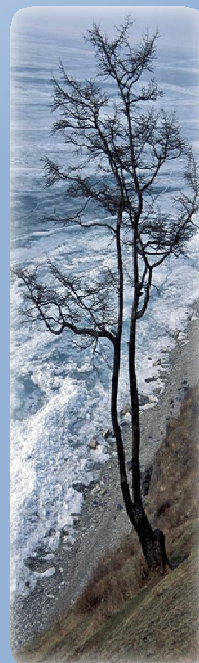
TISZTÁBB [és eredményesebb] TERMEELÉS

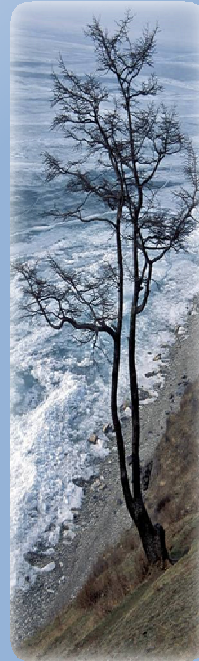
a Fenntarthatóság Története a Brundtland Bizottságtól a Világválságig

» A kommunizmus (a fenntarthatóság is ?) ott
van a horizonton. Minél inkább közelítjük ,
annál inkább távolodik«

[A bolsevik típusú modernizáció egy kiábrándult bírálója – talán: A.
Koestler]

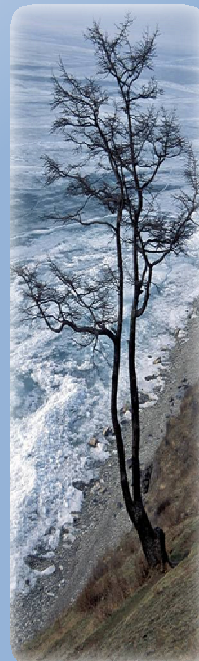

- Praehistoria
- Historia I.
- Historia II.
- Stockholmi Konferencia ('72/1)
- Stockholmi Konferencia ('72/2)
- Szervezeti intézkedések
- A Brundtland Bizottság 1983-86/7
- A fenntartható fejlődés definíciói
- Az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferenciája -UNCED '92, Rio
- A Rio-i konferencia dokumentumai:
- A Rio-i Nyilatkozat a Környezeti Fejlődésről (27 alapelv)
- A Rio-i KOnferencia: Feladatok a 21. századra,

Agenda 21.

- Agenda-21 (I.)
- Agenda-21 (II.)
- Agenda-21 (III.)
- Agenda-21 (IV.)
- Klíma/KIOTO-i Jegyzőkönyv
- Az ENSZ Fenntartható Fejlődés Világkonferenciája Johannesburg, 2002
- A Johannesburg-i konferencia A végrehajtás terve I.
- A Johannesburg-i konferencia A végrehajtás terve II.
- A FF Magyarországon
- Az OKT állásfoglalás részletei
- A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács

Praehistoria

- Vitruvius Pollio (Kr. e. I. század)
: a „köteles gondosságról”

„Szükséges, hogy az építő tehetséges legyen és jártas a tudományban, mert sem a tudomány nélküli tehetség, sem a tehetség nélküli tudomány nem képes tökéletes művet teremteni.

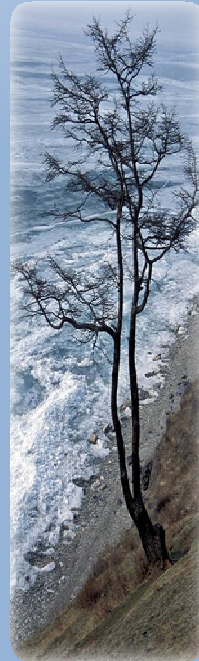
Az építő legyen tájékozott az irodalomban, ügyes a rajzolásban, képzett a geometriában, ismerje a fizika törvényeit, főleg pedig a matematikában legyen jártas; ismernie kell a történelmet, értsen az egészségügyhöz, ismerje a jogtudósok véleményét, a bölcselőket hallgassa szorgalmasan.

A bölcsélet az építőt megtanítja szerénységre, kötelességérzetre, nyíltságra, lelkiismeretességre, s főként óvja a kapzsiságtól.

Az építő ne legyen kapzsi, ne törekedjék többnél is több megbízásra, ügyeljen jóhírére.

Lelkiismeretes és becsületes munka nélkül nem létesülhet semmi mű.”

Marcus Vitruvius Pollio

Historia I.

Nemzetközi Biológiai Program:

a Föld növény- és állatvilágának
számbavételére

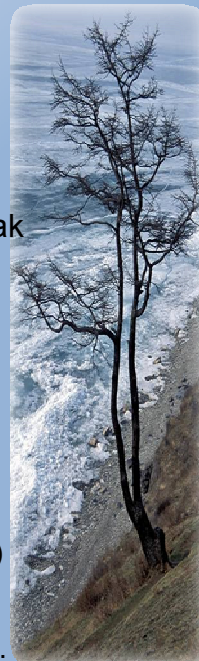
1964-1967 előkészületek

1967-72 fölmérés

1973-74 összegzés

MAB-UNESCO (Ember és Bioszféra Program)

Római Klub első jelentés: A növekedés határai

Historia II.

Környezetvédelmi világnap:

ENSZ Konferencia az emberi környezetről

(Stockholm, 1972 Június 5.)

Témák:

- Energia felhasználás szerkezete
- Mezőgazdaság intenzifikálása
- Környezet(i elemek) megőrzése
- Urbanizáció (szociális modell(ek))

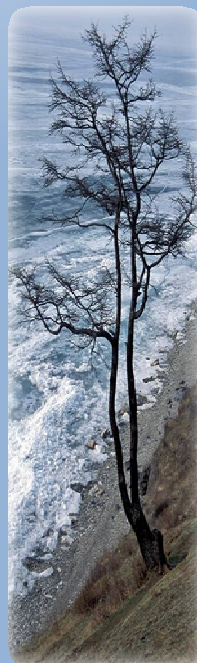
Dokumentumok:

- Nyilatkozat az emberi környezetről (Env. Policy)
- Nyilatkozat az irányelvekről
- Akcióprogram javaslatok
- Szervezeti intézkedések

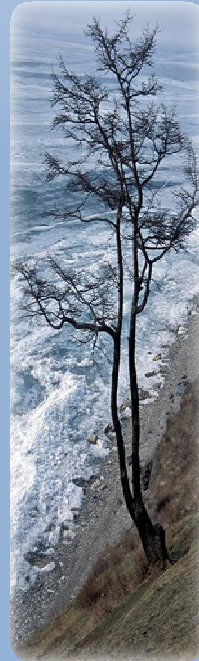
Stockholmi Konferencia ('72/1) Nyilatkozat az irányelvekről

- A Föld természeti erőforrásait meg kell őrizni a jelen és a jövő nemzedékek számára
- A meg nem újuló természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban el kell kerülni a teljes kimerülés veszélyét
- A fejlődő országok környezet alakító terveihez nemzetközi pénzügyi és műszaki támogatást kell adni
- Települések tervezésekor érvényesíteni kell a környezetvédelmi szempontokat
- Minden országnak joga van a saját erőforrásainak kiaknázásához, de nem okozhat kárt más országok környezetében.
- Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a környezetvédelmi ismeretek oktatására és a felvilágosító munkára a lakosság szélesebb köreiben.

**Stockholmi Konferencia ('72/2)
Szervezeti intézkedések**

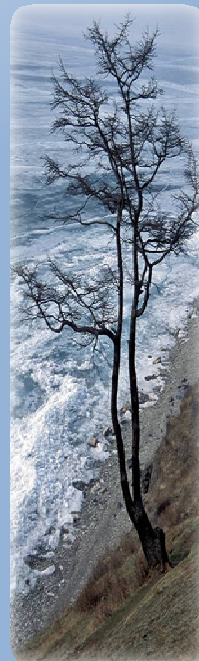
- **United Nations Environmental Programme**
- **[UNEP- Nairobi, Kenya, UNEP INFO Genf, Sw.]**

**Brundtland Bizottság 1983-86/7
A Környezet és Fejlődés
Világbizottsága
[Gro H. Brundtland + 20]**

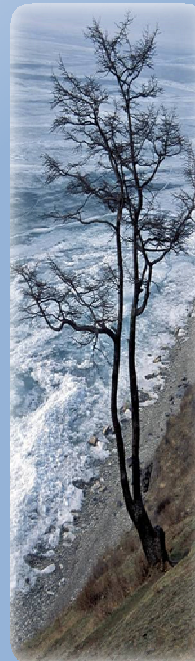
**Stockholm után: prevenció, integráció!
'70/'80!**

- Politikusok / tudósok / zöldek
- G7/G77 = legfejlettebbek /és fejlődők (?)
- Világrészek, Nagyhatalmak, (Szovjetúnió),
+ a "blokk" Magyarország / (Jugoszlávia)
- Titkársága : Genfben

A fenntartható fejlődés definíciói

- **A Brundtland Bizottság meghatározása:**
- „A fenntartható fejlődés a fejlődés egy olyan formája, amely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől”
- **Herman Daly meghatározás**
- „A fenntartható fejlődés a folytonos szociális jobblét elérése anélkül, hogy az ökológiai eltartóképességet meghaladó módon növekednénk. A növekedés azt jelenti, hogy nagyobbak leszünk, a fejlődés pedig azt, hogy jobbak. A növekedés az anyagi gyarapodás következtében előálló méretbeli változás, míg a fejlődés a nagyobb teljesítőképesség elérését jelenti.”
- **A Világ Tudományos Akadémiái(nak) Deklarációjá(ból) 1999.**
- „A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével.”

AZ ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferenciája – UNCED '92, Rio

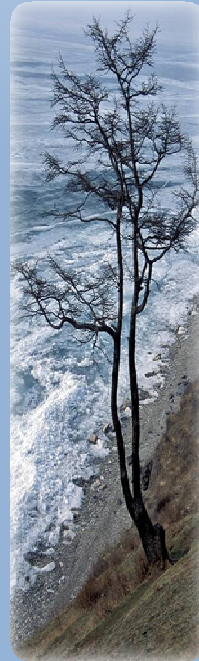
A konferencia összehívását indokoló határozat érvei:

- A termelés és fogyasztás – globalizálódó tendenciája
- A szegénység terjedése, növekedése, - veszélyei
- A felelősség megosztási elve és ennek praktikus következményei
- A tudomány és a technológia szerepe [?!]

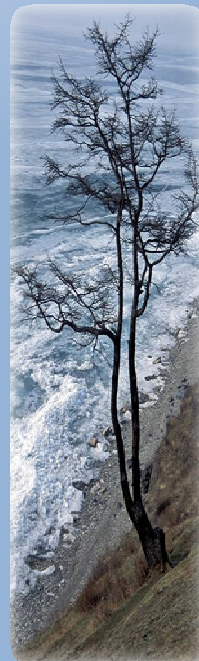
A RIO-I KONFERENCIA dokumentumai:

- **Riói Nyilatkozat**
- **Feladatok a 21. századra (Agenda-21)** *(az ENSZ hivatalos nyelvein kívül először magyarul)*
- **Keretegyezmény az Éghajlatváltozásról** *(Részesek Konferenciája 153)*
- **Egyezmény a Biológiai Sokféleségről** *(Részesek Konferenciája 153)*
- **Fejlettek: GDP 0.7% -> Fejletleneknek, de ki a fejlett !?** *(Mo.)*

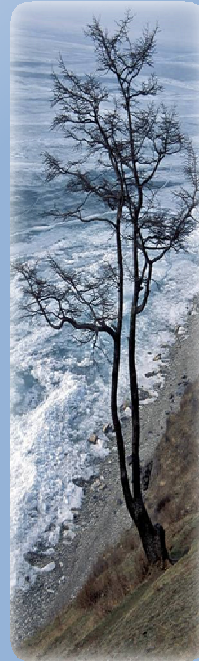
A Rio-i Nyilatkozat a Környezeti Fejlődésről (27 alapelv):

- A fenntartható fejlődés elérése érdekében a környezetvédelmet a fejlődési folyamat szerves részeként kell kezelni, és nem attól elkülöníteni
- A fejlődéshez való jogot úgy kell érvényesíteni, hogy a ma élő és a jövő nemzedékek fejlődési és környezeti szükségleteit egyaránt ki lehessen elégíteni
- Valamennyi államnak és minden embernek együtt kell működnie a szegénység leküzdésében, ami a fenntartható fejlődés elengedhetetlen következménye
- A környezetpusztításban eltérő mértékben vesznek részt az egyes országok, ezért megkülönböztetett felelősséget viselnek

A Rio-i Nyilatkozat a Környezeti Fejlődésről (27 alapelv):

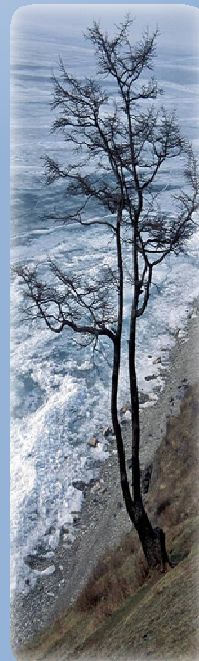
- Biztosítani kell a közhivatalok és a hatóságok rendelkezésre álló környezetre vonatkozó információkhoz való megfelelő hozzáférést
- A környezet védelme érdekében az államok széles körben törekedni fognak az elővigyázatosságra
- Környezeti hatástanulmányokat kell készíteni az olyan javasolt tevékenységekre, amelyeknek nagy valószínűséggel jelentős mértékű káros hatása lesz a környezetre

A Rio-i Konferencia: Feladatok a 21. századra, Agenda-21

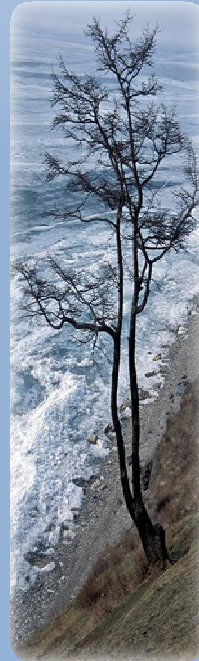
[magyarul:1993, Bp., Szerk.: Bulla M. et al.]

- A Környezet és Fejlődés általános problémái**
- A környezet elemeinek védelme**
- A társadalmi - gazdasági tényezők**
- A megvalósítás eszközei**

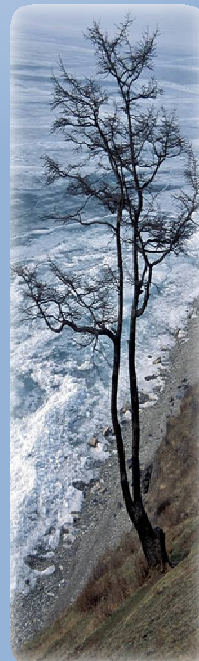
**Agenda-21 (I.)
a környezet és fejlődés általános
problémáit taglalja:**

- Társadalmi és gazdasági dimenziók
- Küzdelem a szegénység ellen
- A fogyasztási modellek megváltoztatása
- Demográfiai dinamizmusok és a fenntarthatóság
- Az emberi egészség védelme és javítása
- A fenntartható településfejlesztés előmozdítása
- A környezet és fejlődés integrálása a döntéshozatalba

**Agenda-21 (II.)
A környezet egyes elemeinek
védelmével foglalkozik:**

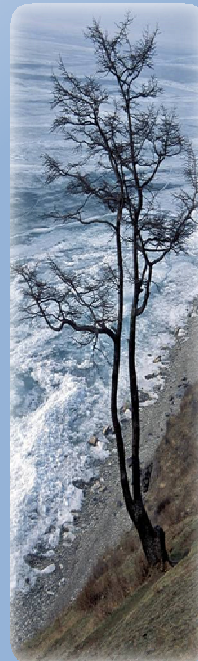
- A légkör védelme
- A földi erőforrások hasznosításának tervezése, kezelése
- Küzdelem az erdőpusztulás ellen
- Érzékeny ökoszisztémák, elsivatagosodás, aszály
- Hegyi ökoszisztémák és a fenntartható fejlődés
- Fenntartható mezőgazdaság és a vidéki területfejlesztés
- Biológiai sokféleség megőrzése
- Óceánok, tengerek, tengerparti területek védelme
- Édesvízi erőforrások védelme
- Mérgező vegyi anyagok környezetkímélő kezelése
- Veszélyes hulladékok környezetkímélő kezelése
- Szilárd hulladékok és szennyvizek környezetkímélő kezelése
- Radioaktív hulladékok biztonságos kezelése

Agenda-21 (III.)

A társadalmi, gazdasági tényezőket tekinti át:

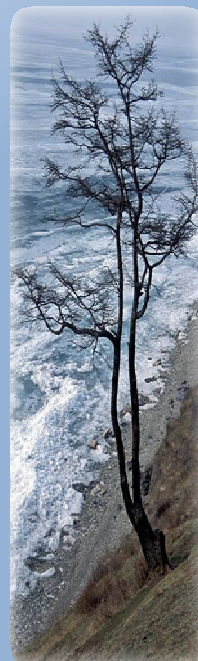
- A nagyobb érdekcsoportok szerepének megerősítése
- A világméretű mozgalom a nőkért, a fenntartható és egyenlő fejlődésért
- A gyermekek és fiatalok a fenntartható fejlődésben
- A bennszülött népek és közösségek szerepe
- A nem kormányzati szervezetek szerepének erősítése
- A helyi hatóságok kezdeményezései
- A dolgozók és szakszervezeteik szerepének erősítése
- Tudományos és műszaki közösség
- A gazdálkodók szerepének erősítése

Agenda-21 (IV.)

A végrehajtás, a megvalósítás eszközeit sorolja fel:

- Pénzügyi források és mechanizmusok
- Környezetbarát technológiák
- Tudomány a fenntartható fejlődés szolgálatában
- Az oktatás, a társadalmi tudatosság és a képzés fejlesztése
- Nemzeti mechanizmusok és nemzeti együttműködés a szellemi kapacitások kiépítésében
- Nemzetközi intézményi megoldások
- Információ a döntéshozatalhoz

Klima - KIOTO-I
**Jegyzőkönyv (1997/161
ország)**

Konkrét vállalások/határidők

USA nem

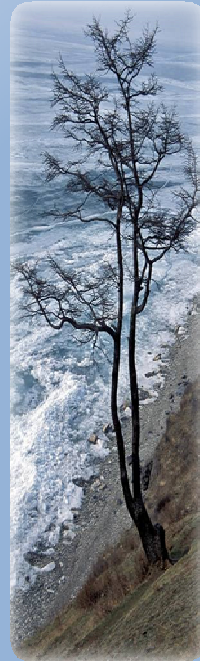
Európa 5-8 % (M.o. 6%)

Oroszország és Kanada

Jo'burgban

„parafálta”

EU 20-20-20 (30)

**AZ ENSZ Fenntartható Fejlődés
Világtalálkozója Johannesburg,
2002**

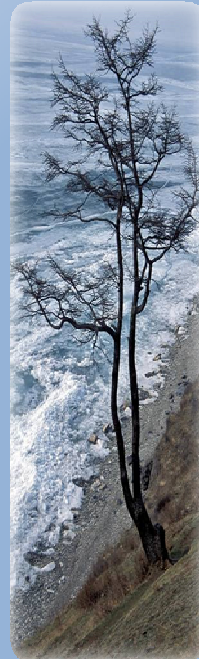
- **191 országból kb.**
 - 9000 kormányzati résztvevő
 - 8000 NGO- szervezet
 - 4000 média képviselő
- **Témák „WEHAB” :**
 - Water
 - Energy
 - Health)
 - Agrarium (= élelmiszer)
 - Biodiversity (tengerek)
- **>>Emelkedett semmit mondás<<**

A Jo'burg-i konferencia

A végrehajtás terve

- A szegénység megszüntetése
- A termelés és a fogyasztás nem fenntartható módozatainak megváltoztatása
- A gazdasági és a társadalmi fejlődéshez szükséges természeti erőforrások védelme és kezelése
- Fenntartható fejlődés a globalizálódó világban
- Egészség és fenntartható fejlődés
- Fenntartható fejlődés Afrikáért
- A megvalósítás eszközei
- Intézményi keretek a fenntartható fejlődéshez

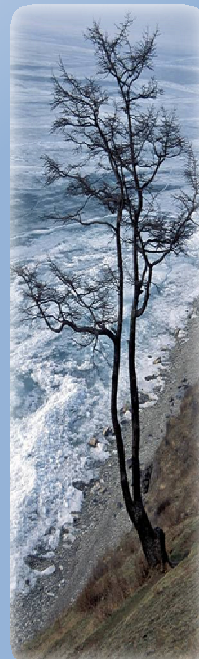
A Jo'burg-i konferencia

Ajánlások I.

2015-ig felére kell csökkenteni a világon azoknak a személyeknek a számát, akiknek napi jövedelme kevesebb, mint 1 USD, és akik rendszeresen éheznek; ugyanezen idő alatt felére kell csökkenteni azok számát, akik nem jutnak hozzá egészséges ivóvízhez

Biztosítani kell mindenki számára az alapvető egészségügyi ellátást, csökkenteni kell a környezetből származó egészségügyi veszélyeket, különösen a gyermek esetében

Az energiaellátás megkönnyíti a szegénység elleni harcot, ezért gondoskodni kell az energiához való hozzáférhetőség megteremtéséről

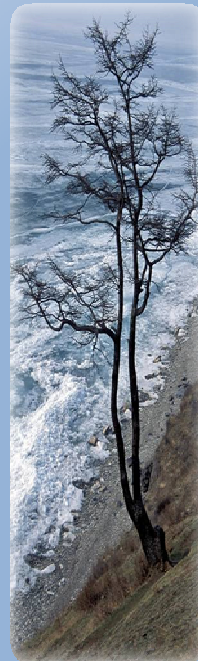

A Jo'burg-i konferencia Ajánlások II.

Harmincéves keretprogramot kell kidolgozni a termelés és a fogyasztás fenntartható módozatainak fokozatos bevezetésére

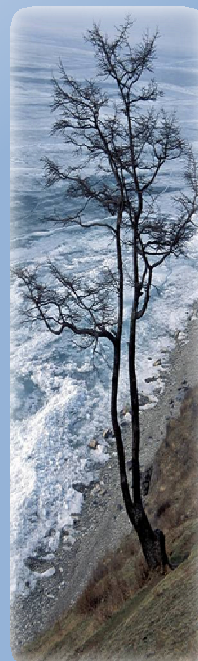
2020-ig el kell érni, hogy csak olyan kémiai anyagokat gyártsanak és használjanak, amelyek minimalizálják az emberi egészségre és természeti értékekre kifejtett káros következményeket. Ennek eléréséhez tudományos alapokon álló ellenőrző rendszerre és kockázatelemzésekre van szükség

2020-ig jelentős javulást kell elérni legalább százmillió városi nyomornegyedben élő ember életszínvonalában, és támogatni kell a Városok nyomornegyedek nélkül elnevezésű kezdeményezést

Fenntartható fejlődés Magyarországon

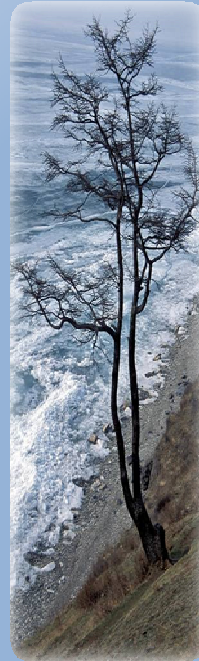
- Magyarország FF Stratégiája – 2007 július
- OKT állásfoglalás az intézményekről (következő lapokon)
- Nemzeti fenntartható Fejlődési Tanács:
 - Parlament
 - Akadémia
 - Gazdasági kamarák
 - NGO-k
 - Önkormányzatok
 - Egyházak
 - Személyiségek
- Az FF Stratégia újraalkotása
- FF „jelentések” készítése

OKT állásfoglalás (részletek I.)

Nyilvánvalóvá vált ugyanis az az alapvető és megkerülhetetlen ellentmondás, amely abban összegezhető, hogy civilizációink működtetése fenntarthatatlannak bizonyulhat az erőforrások korlátossága miatt, ugyanakkor megváltoztatása nem látszik elérhetőnek abban az érték- és célképző intézményrendszerben, amelynek döntési technikái fokozódó mértékben mutatkoznak alkalmatlannak azon problémák megoldására, vagy legalább kezelésére, amelyet maguk hoztak létre és bővítetten termelnek újra.

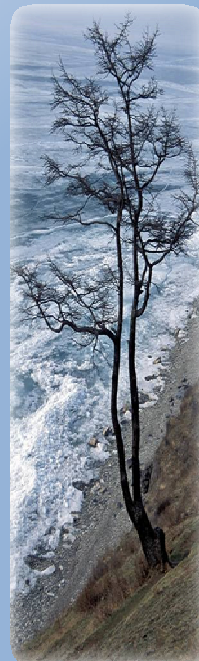
Az első elkerülhetetlen teendő a környezeti erőforrások használatával kapcsolatos hosszú távú, generációkon keresztül érvényesülő célok integrálása volna a szektorális és közpolitikákba. Az „ágazatizmus” fölszámolása sajnos, tudott módon az EU-nak nem sikerült. Ismerjük a Cardiff-i, - Helsinki elhatározások kudarcát. Szükséges egy olyan intézményrendszer rendelése a stratégiához, amely képes biztosítani a holisztikus szemléletet és ágazati integrációt.

OKT állásfoglalás (részletek II.)

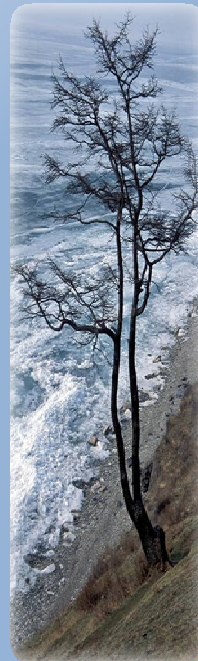
Célszerűnek látszik, hogy az NFFS koordináló szervezete a kormányban, felügyelete pedig – tekintettel arra, hogy megvalósítása ciklusokon átívelő – az Országgyűlés keretében jöjjön létre. Foglalja magába a pártok mellett a nagy társadalmi, gazdasági, önkormányzati, civil, egyházi stb. véleményformáló szervezetek képviselőit, akikkel a NFFS egyre pontosabb megfogalmazása folyamatosan folytatható.

A többség által vállalható, hosszú távon érvényben tartható célok kitűzése, majd a - minél kisebb számú – prioritások megjelölése, végül, ill. ezzel egyidejűleg a koordinációt ellátó kormányzati szerv (kabinet és/vagy titkárság), valamint a stratégia előrehaladását újra és újra értékelő felügyelet, az Országgyűlés fennhatósága alatt működő Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács fölállítása. Javasoljuk a kormányzati koordináció hozzárendelését a környezetvédelmi tárcához.

OKT állásfoglalás (részletek III.)

A globalizáció kihívás, és lehetőség is. Mindenekelőtt pedig elkerülhetetlen tény. Az adaptáció lehetőségét kell keresnünk abban a reményben, hogy hamarabb tudunk fenntartható programokat létrehozni és ezeket megvalósító intézményeket életre hívni, mint hogy kifogynánk a gondunkra bízott környezeti-, és humán erőforrásokból.

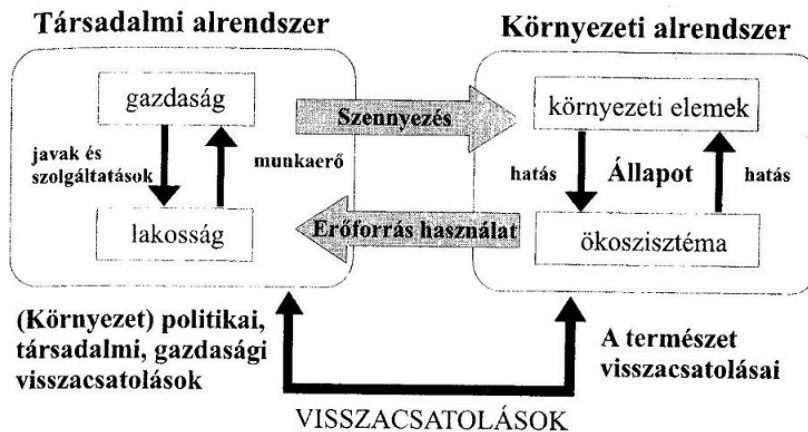
„RECIPROCITÁS”

A JAVAK és ERŐFORRÁSOK **85 %-át** a NÉPESSÉG **15 %-a** HASZNÁLJA

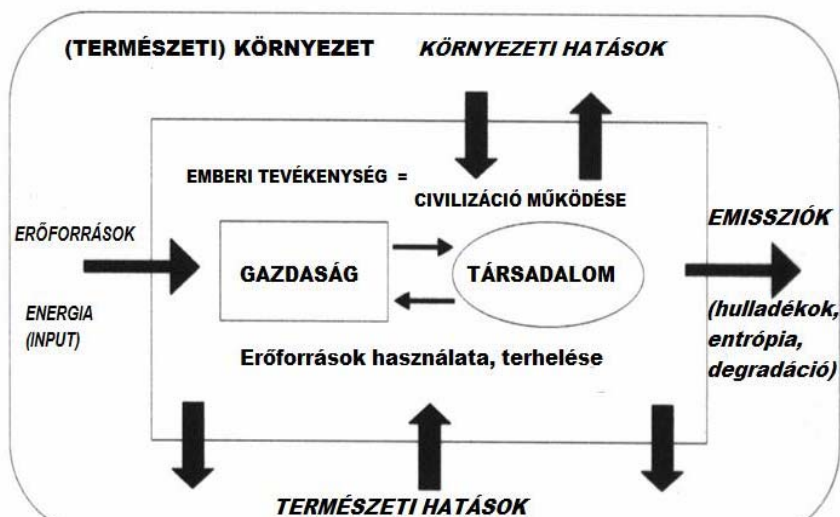
Forrás: [BM, 1989]

KÖRNYEZETI ALRENDSZEREK

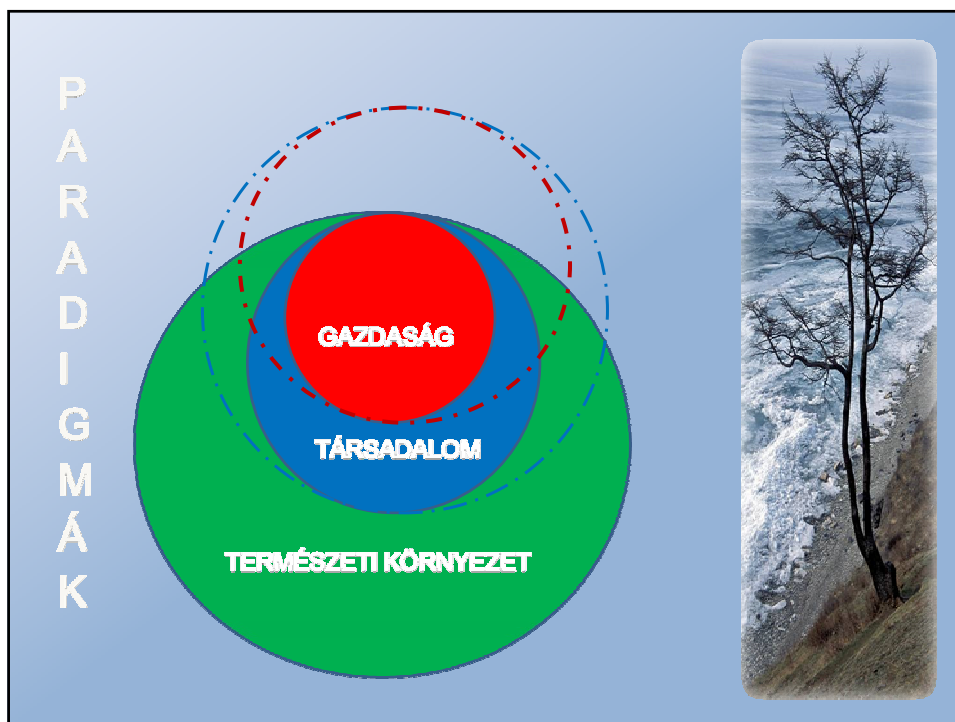

Az indikátorfejlesztés rendszere: hatás–állapot–válasz (DPSIR, OECD, A, WRI, 1992–1995 alapján)

PARADIGMAÁBRA

WORLD RESOURCE INSTITUTE (WRI, 1995. alapján)

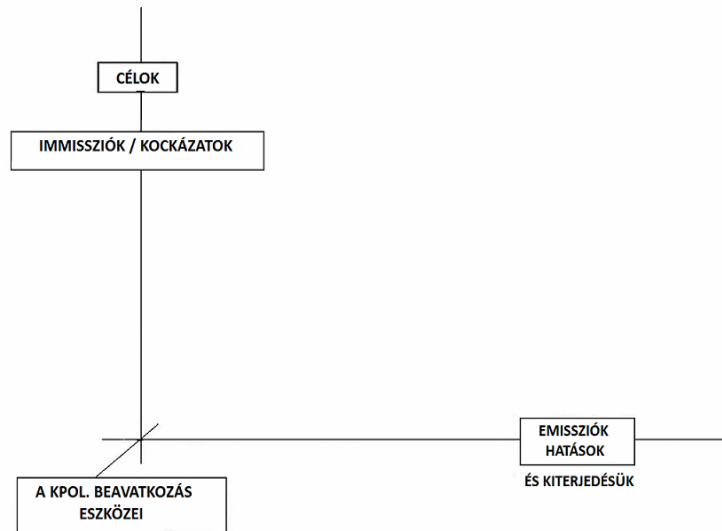

A KÖRNYEZETELEMZÉS DEFINÍCIÓJA

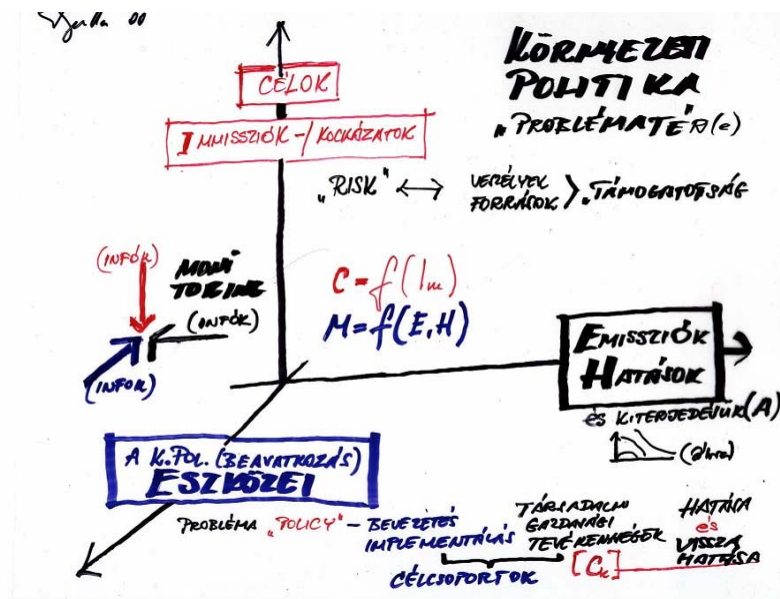
környezeti hatásvizsgálat; építési v. egyéb beavatkozás előtt a meglévő élő és élettelen környezet állapotának soktényezős felmérése és elemzése a beavatkozás hatásainak fegyelembevételével. A felmérés fő elemei: 1. élettelen környezetről: geológiai, meteorológiai, éghajlati, vízrajzi, morfológiai adottságok; 2. élő környezetről: növénytani, állattani, humán, gazdasági, közlekedési, infrastrukturális adottságok. A ~ eredménye a beavatkozás (építés) gazdaságosságára és megengedhetőségére alapvető hatással bír.

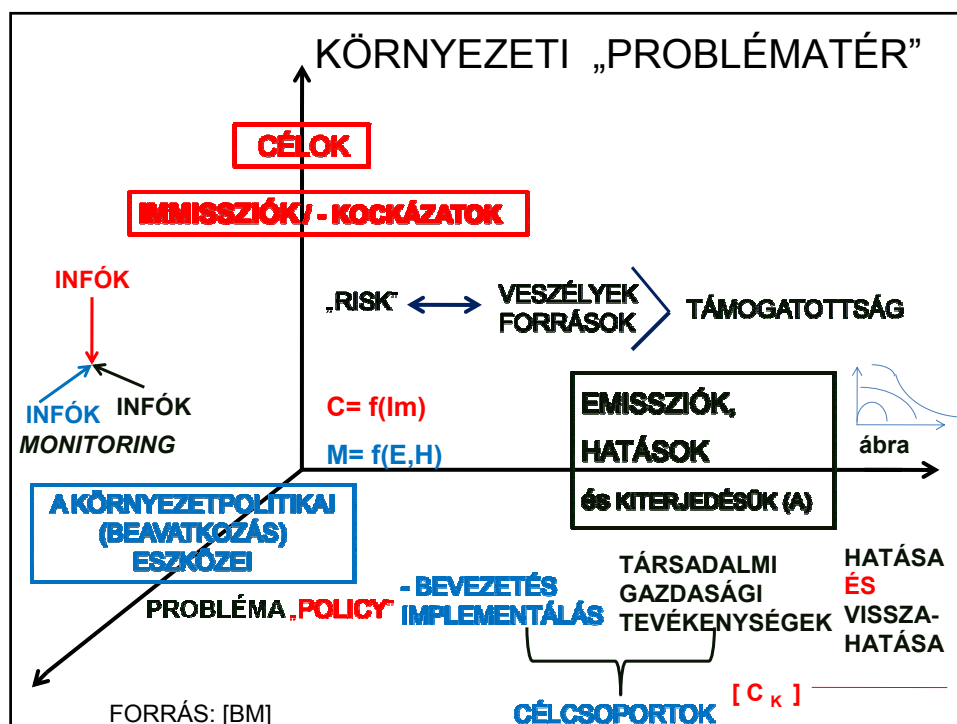
a környezet állapotváltozásai, valamint az ezeket (főltehetőleg v. főként) okozó gazdasági, társadalmi folyamatok közötti összefüggések feltárása (→környezetmonitorozás) és folyamatos elemzése, értékelése a kívánatos környezetállapot eléréséhez szükséges speciális környezeti politika meghatározásának megalapozására, és annak érdekében, hogy az integrálható legyen más szektorpolitikákba.

KÖRNYEZETI PROBLÉMATÉR

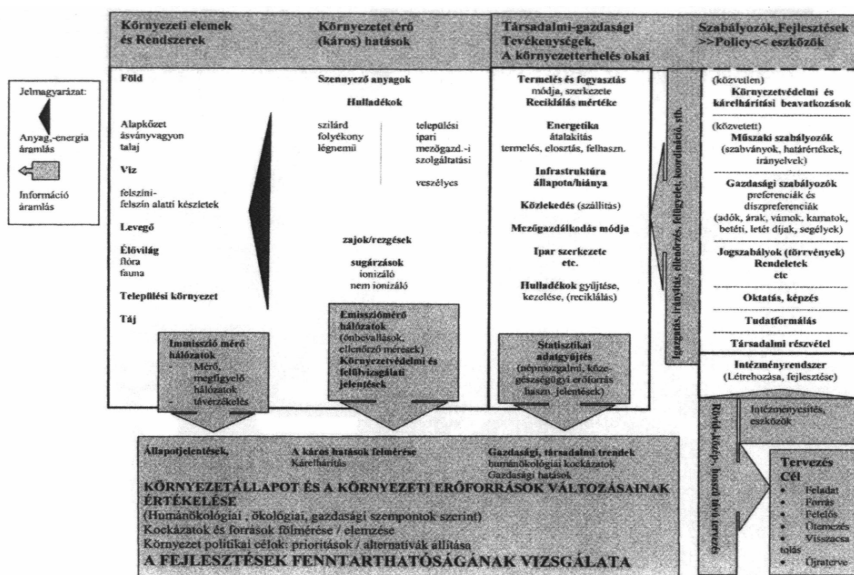

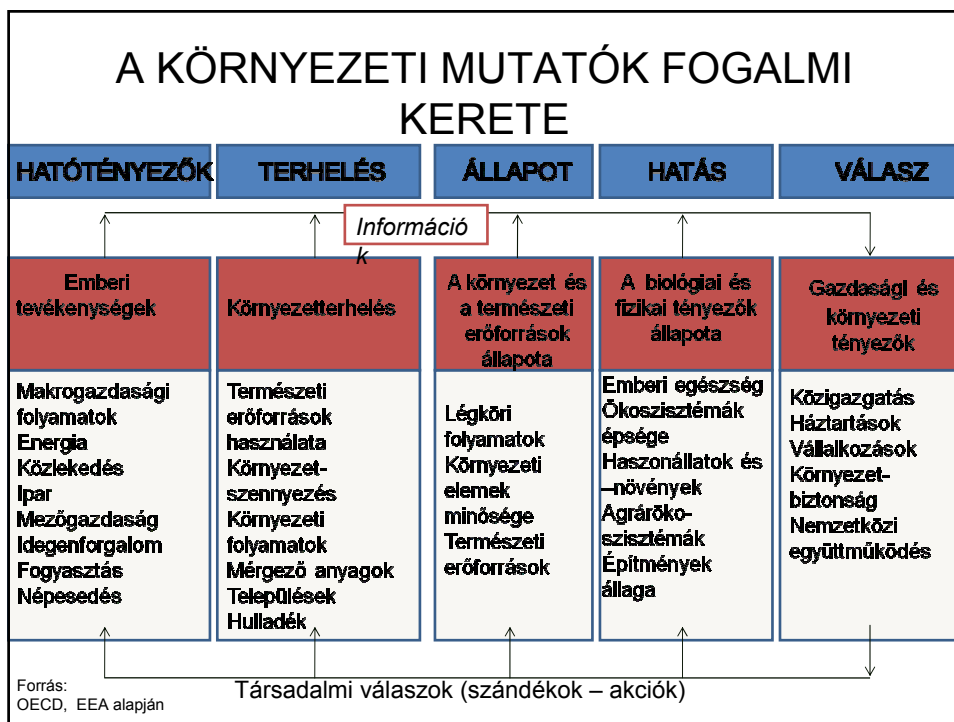
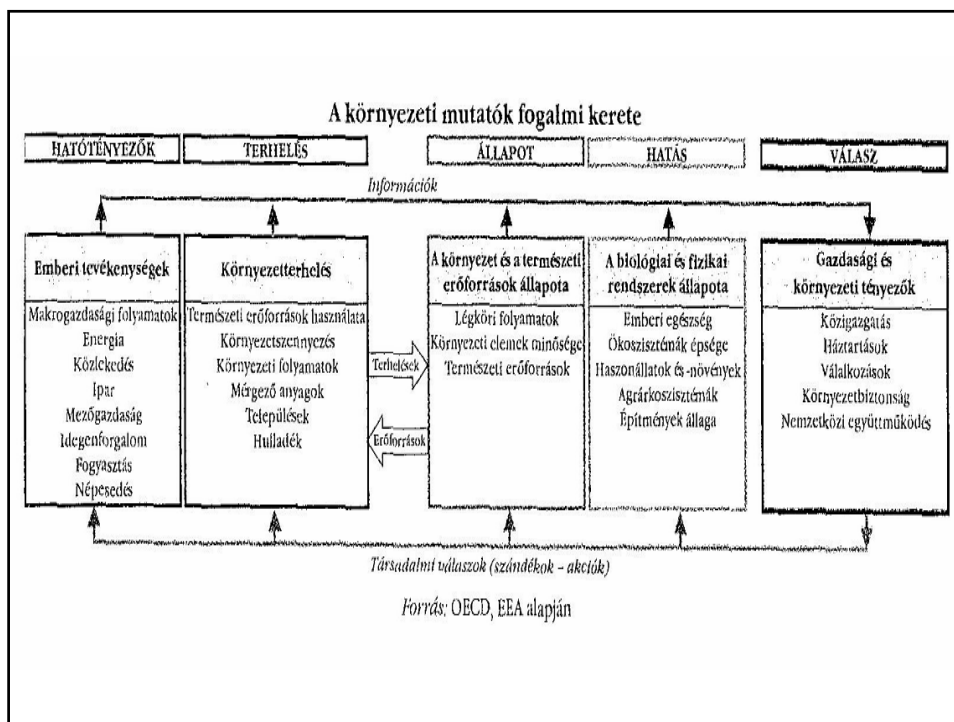
Forrás: [BM]

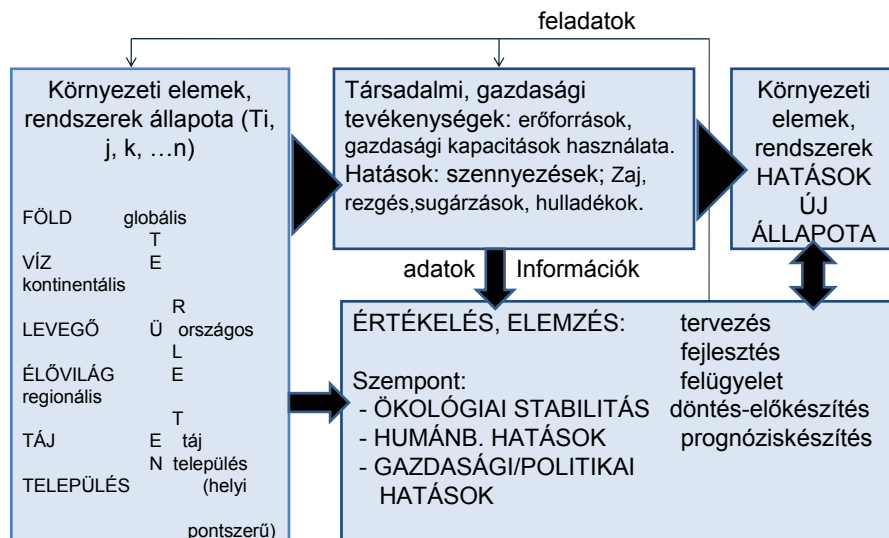

A KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS MODELLJE

KÖRNYEZETELEMZÉS, KÖRNYEZETÁLLAPOT-ÉRTÉKELÉS

Forrás: [BM]

Környezetállapot – értékelés definíció

KÖRNYEZETÁLLAPOT: tágabb értelemben a bioszféra tetszőleges kiterjedésű részét alkotó természetes alkotók és emberi létesítmények fizikai, kémiai és biológiai paramétereinek, valamint ezek kölcsönhatásainak összessége. Szűkebb értelemben egy kiválasztott térség adott természetes és mesterséges elemcsoportjai egymásra hatásának rendszere. Ebben a gyakorlati megközelítésben beszélhetünk pl. földtani környezetállapotról, ahol a vizsgált környezet a litoszféra emberi tevékenység által érintett része.

KÖRNYEZETÁLLAPOT-ÉRTÉKELÉS: a környezet elemeinek (föld, víz, levegő, élővilág, települések, táj) és egészének elemzésére szolgáló paraméterek meghatározása és összehasonlítása kívánatos és/v. szabványokba (határértékekbe) foglalt állapotjellemzőkkel. A ~ interdiszciplináris elemzést jelent, a környezetállapot változását ökológiai, humánökológiai (közegészségügyi), valamint gazdasági (erőforrás-használhatósági) szempontból egyaránt minősíti.

☐ Forrás: Környezetvédelmi és Természetvédelmi Lexikon

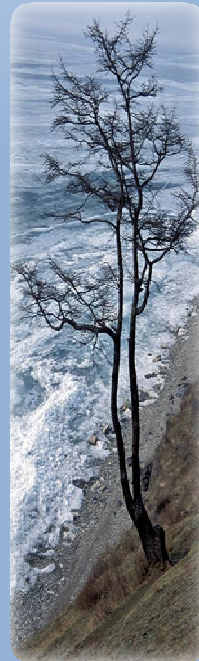
KÁÉ módszerek

A környezetállapot értékelése – természetesen – nem előzmények nélkül való feladat. Az állapot aktuális elemzésének, a (káros) hatások (következményei) feltárásának számos módszere „technológiája” létezik. Ezek alapgondolat-menetük szerint csoportosíthatók is:

Statisztikus

Determinisztikus

Holisztikus

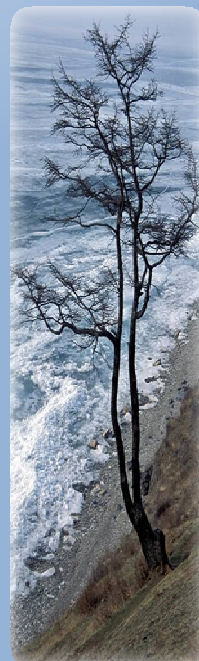
KÁÉ módszerek

Statisztikus: A „klasszikus” megközelítés a környezet elemei: föld, víz, levegő, élővilág és az összetett formációk: táj, település állapotának ismételt felmérése, rögzítése, ahol két, időben egymást követő állapot közötti különbség kimutatásával lehet a változást jellemezni. A módszer alapvető hiányossága, hogy végül is nem tartalmazza az okokat, amelyek a változást előidézték, így nem vagy csak igen korlátozottan alkalmas prognóziskészítésre, azaz: okszerű védelem, prevenció, vagy tervszerű fejlesztés megalapozására.

Statisztikus

Determinisztikus

Holisztikus

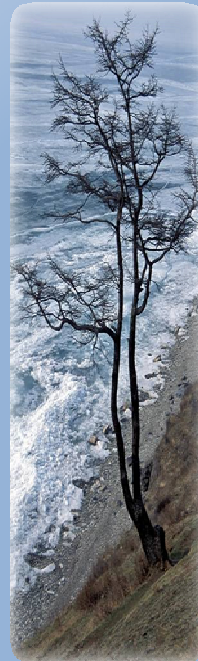
KÁÉ módszerek

Determinisztikus: A mondott mennyiség kiküszöbölése

eredményezi a hatások, a károsító anyagok és/vagy hatások (zaj, rezgések, sugárzások) környezetbe kerülésének és következményeinek feltárása. Ez feltétlen előrelépés abból a szempontból, hogy a vizsgálati módszer már nem áll meg a fázishatásoknál vagy másképp – nálunk – a felügyeleti illetékesség: talaj-, víz-, levegőminőség-védelem választóvonalainál, hanem az egész transzformációs folyamatot (és hatásait) igyekszik nyomon követni az információszerző (mérő – megfigyelő) és elemző tudás meglévő határáig. A módszer azonban továbbra is analitikus, egyszerre egyféle hatás, követő jellegű vizsgálatára alkalmas. A hatások – szálanként ugyan – elvileg összegezhetők, de ez (mint tudjuk) nem képes leírni az összetett rendszer valóságos állapotváltozását.

Determinisztikus

Holisztikus

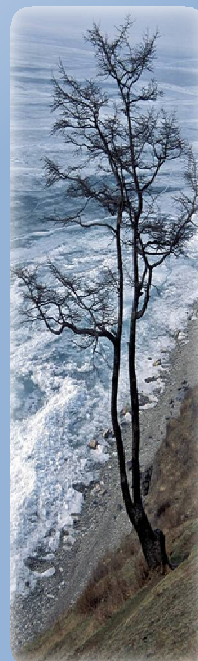

KÁÉ módszerek

Determinisztikus: A mondott mennyiség kiküszöbölése

Holisztikus: A környezetgazdálkodás megvalósításához szükséges elemzés – értékelés a különféle tevékenységek, beavatkozások, valamint egyes vagy az összes környezeti elemekből alkotott környezeti rendszerek kölcsönhatásait kell vizsgálja a hatásterületen. Ez a módszer, illetve az alkalmazására létrehozandó mérő – megfigyelő, adatgyűjtő (átvivő) információgyártó és –feldolgozó, elemző – értékelő fázisok technológiáivá szervezése teszi lehetővé a prognóziskészítést, a következményeikben is ismert alternatívák és a megvalósításukhoz tartozó szabályozási, fejlesztési beavatkozások kidolgozását

Holisztikus

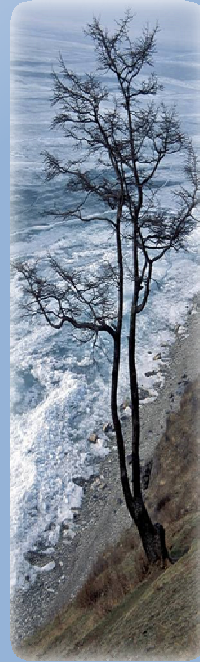

KÁÉ módszerek - folytatás -

Az **állapotminősítés követelményei** között definiálni szükséges a környezeti elem illetve rendszerek, valamint a vizsgált terület **fogalmát**, illetve **kiterjedését**.

Egy adott területen az élővilág – benne: az ember – állapotának elemzése kiterjed a szárazföldi, vízi ökoszisztémák és a levegő vizsgálatára, míg a táj, illetve a települési környezet esetében mindez kiegészül még a környezet művi (épített) elemeivel.

A **választott terület nagyságtól** fog függni az elemzés **felbontóképessége**, így a (kölcson)hatások okszerű feltárásának lehetősége és pontossága. A hangsúlyt –és ezt megerősítik nemzetközi tapasztalatok is – a helyi, illetve regionális szintre kell helyezni. Ott dőlnek el ugyanis a dolgok. Globálisan jelentéseket lehet készíteni, rögzítve a változásokat; a változásokat létrehozó döntéseket támogatni, indukálni azonban konkrétan, helyileg, regionálisan lehet.

Az **állapotértékelő elemzésekből** származó következtetéseken alapuló beavatkozásoknak általában – a regeneratív beavatkozásokot kivéve – nem a környezeti elemekre kell irányulnia közvetlenül, amelyek változása lassú, mindenesetre lassabb, mint azoké a hatásoké, tevékenységeké amelyek az állapot alakulását meghatározzák, kiváltják.

A **célokat** tehát a környezet állapotára kell meghatározni, szabályozni azonban a tevékenységeket kell. A feladatok tehát a beavatkozások; műszaki, jogi, gazdasági szabályozások megalapozását, kidolgozását illetően jelentkeznek. A beavatkozások megtervezése során alapvető a hatékonyság tekintetbevétele, ill. előre becslése. Ehhez egyfelől a befolyásolni, regulálni kívánt hatás léptékét, az elhárítható kár mértékét, a szennyező forrás(ok) diszlokációját: így elérhetőségét, másfelől a mentesítéshez, kiváltáshoz, szabályozás megvalósításához szükséges anyagi, technikai eszközök nagyságát, ezek biztosítása forrásainak lehetőségét és fölhasználásuk hatékonyságát kell fölmérni, illetve összehasonlítani.

A környezetállapot-értékelésből, minősítésből, valamint a beavatkozások hatékonyságelemzéséből meghatározható sorrendek egybevetésével jelölhetők ki – területnagyságonként – a **környezetgazdálkodás prioritásai**.

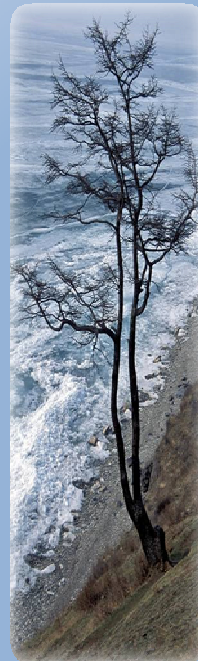

A környezetpolitika elérendő céljainak megfogalmazásakor szakítani kell azzal a módszerrel, amely a jövőt a jelenlegi trendek meghosszabbításával rajzolja föl. Ezek a trendek válsághoz vezetnek. Változtatásra van szükség a

gazdaság – társadalom – környezet

kapcsolatában, a pusztuló erőforrások növekvő igénybevételének kényszere nem tartható fenn. Ezért tudatos környezetgazdálkodás esetében és érdekében a kívánatos célokból kell kiindulni, és az ezek eléréséhez elvezető lehetséges utakat mérlegelni, meghatározni. (Jövőkép tervezés.)

Többségi támogatásra számot tartó környezetpolitika pedig nem lehetséges hiteles és részletes állapotértékelés és ennek társadalmi ismerete nélkül

KÖRNYEZETHASZNÁLATI JELLEMZŐK:

GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS [GDP/fő]

CO₂ [Millió tonna/év/fő]

ÜVEGHÁZHATÁS [Millió tonna/év/fő]

SO_x

NO_x

VÍZKÉSZLET, - HASZNÁLAT

SZENNYVÍZ KIBOCSÁTÁS

[népesség/település/lakás]

FÖLDHASZNÁLAT [eHa]

TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEK [eHa]

veszélyeztetett fajok [db]

flóra, fauna

HULLADÉKOK [M tonna/év/GDP/fő]

települési

ipari

mezőgazdasági

ENERGIA termelés

import

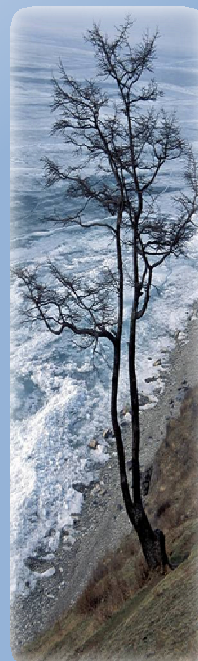
használat

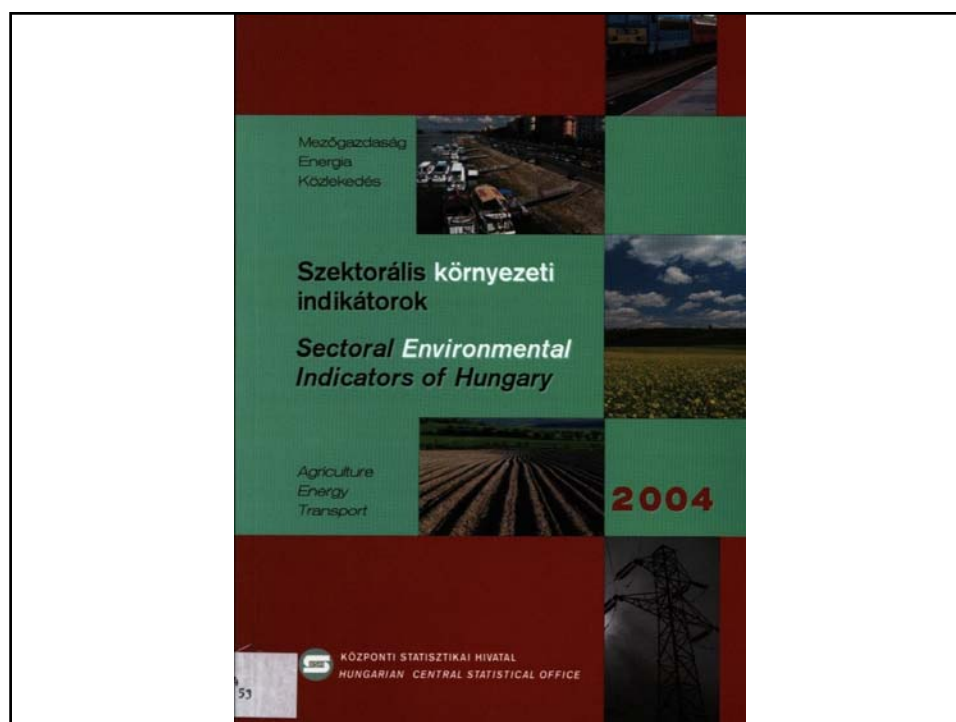
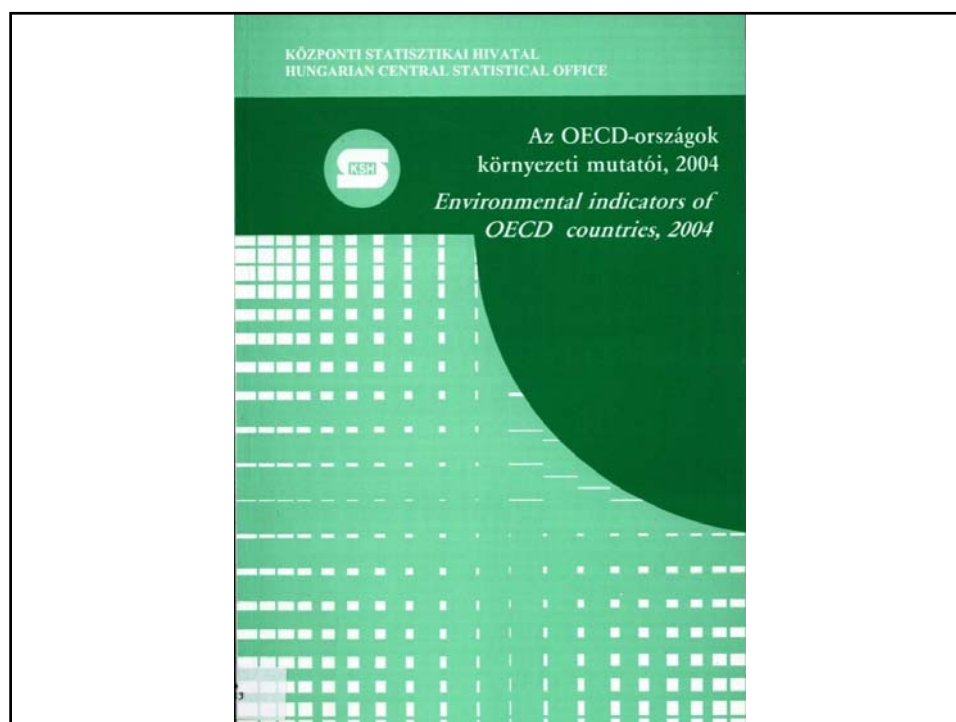
KÖZLEKEDÉS / SZÁLLÍTÁS [t, kilométer; fő, kilométer]

[ábra19a.jpg](#)[ábra19b.jpg](#)[ábra19c.jpg](#)

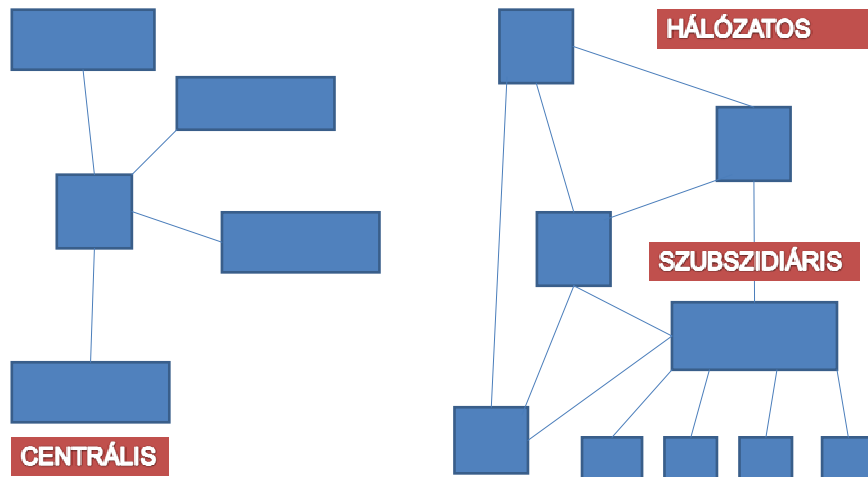
INDIKÁTOROK

- PÉLDÁK -

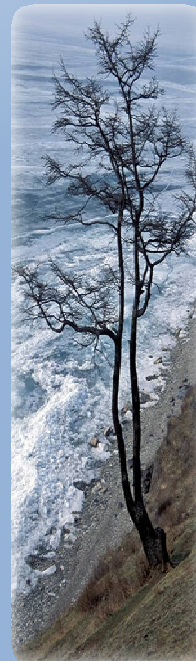
KÖRNYEZETI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK = f (irányítási szisztémák)

Decentralizált információrendszerek hálózata szükséges. Ez az elv egyszerre megfelel mind a döntések decentralizálása irányításpolitikai szándékának, mind pedig a kellő sűrűségű és gyakoriságú információbiztosítás technikai lehetőségeinek.

Területi elven fölépülő rendszerek szükségesek a csak ágazati és szakági kérdésekre válaszolni tudók helyett. Ez nem jelenti a szakági adatgyűjtések tagadását, csupán azt, hogy nem elkülönült és ezen belül viszont decentralizált részrendszerekre van szükség, hanem amelyek egy (vizsgálandó, közigazgatási és/vagy természetes határokkal körülkerített) területen

Több célú elemzést tesznek lehetővé. A környezeti hatások ugyanis nincsenek tekintettel a felügyeleti (szakági, ágazati) illetékességek hatáira. A több célú fölhasználás a védelem, megelőzés, tervezés/fejlesztés, felügyelet összehangolása stratégiaileg is új lehetőségeket jelent. A környezeti erőforrások és (befogadó) kapacitásokkal való gazdálkodás felügyelete egységessége megteremtésének alapját.

Az értékelés szempontrendszere, a minősítő kritériumok

I. Természettudományos (ökológiai)

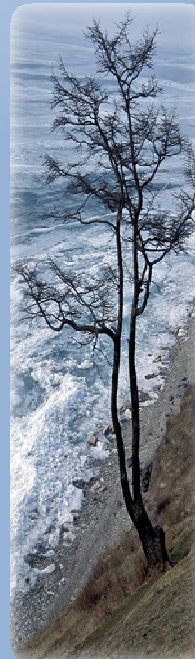
A környezeti elemek, rendszerek tűrőképessége, stabilitása, megújulásuk fenntarthatósága, egyebek mellett éppen mint az ember biológiai és társadalmi létének feltétele vizsgálendő.

II. Humánökológiai

Az ember biológiai tűrőképessége. Ennek elkülönített szempontként kezelése az előbbtől nehéz – filozófiai – kérdést, az embernek környezetével szembeni önzését veti fel. Mégis alkalmazni szükséges ezt a szempontot, mert a beavatkozás már olyan mértékű (helyenként), hogy a környezeti elemek és rendszerek védelme önmagában az előző szempont kritériuma szerint már nem elegendő az ember védelmére, az egészséges élet feltételeinek kielégítésére.

III. Gazdasági

A biológiai mellett az embernek mint társadalmi lénynek az igényei kielégíthetőségét is vizsgálni kell. Az állapot minősítésének ezért a környezeti elemek és főként rendszerek: táj, település, amelyben az ember él, amelyet „használ” változásának, mind készlet és (befogadó) potenciál változásnak, mind gazdaságilag is kezelhető, használatiérték-változásnak interpretálása is szükséges.

A környezetértékelési módszerek típusai

Piaci árakon alapuló közgazdasági értékelési módszerek		Feltárt preferenciákon alapuló közgazdasági értékesítési módszerek
Megfigyelt piac	Kinyilvánított preferenciák	Feltételes értékelés
- Termelékenységi vizsgálat - Költségalapú értékelés	- Utazási költség módszer - Hedonikus értékelés	- Fizetési hajlandóság (WTP) - Elfogadási hajlandóság (WTA)

Forrás: Kerekes, Szilávik

A természeti erőforrások értékösszetevői

A biodiverzitás fogalma

Az élet gazdagsága a Földön, növények milliói, állatok és mikroorganizmusok, a bennük lévő gének, és a bonyolult ökoszisztémák, amelyeket az élő szervezetben segítenek felépíteni. A biológiai diverzitás egyszerűen négy milliárd év evolúciójának eredménye.

... a biológiai diverzitás az élőlények sokfélesége az élet minden szintjén – az egyed sokféleségétől, a renden a családon és nemzetségen keresztül a populációig, közösségig az élőhely és ökoszisztéma szintjén. A biodiverzitás magának az életnek a sokfélesége.

Forrás: (WWF) A természetgazdaságunk alapjai 1993, 2006 (Wilson 1992)

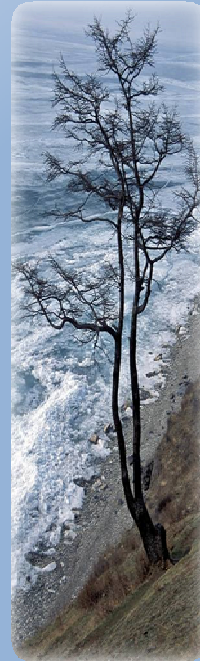
Miért és mi módon fenyegetett a biodiverzitás?

A fő tényező az embernek a földre gyakorolt hatása

(az élőhely elpusztítása, szennyezés)

- A biotópok izolálása egymástól
- A genetikai keveredés csökkentése
- Fajok eltűnése, biodiverzitás csökkenés
4000-6000 faj tűnik el évente (ez 10000 szerese a természetes extinkciónak)

A másik fő tényező az idegen növények és állatok nem megfelelő betelepítése

Forrás: A környezetgazdaságtan alapjai 1993, 2006

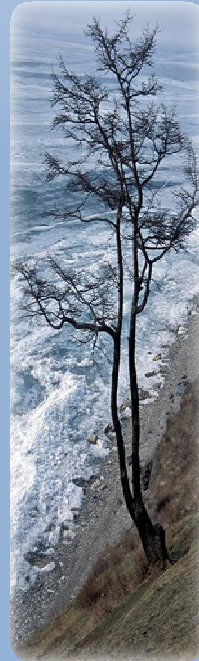
Ismert és becsült biodiverzitás a Földön

Rendszertani osztály	Ismert fajok	Feltételezett összes faj
Rovarok és más gerinctelenek	989.761	Kb. 30 millió
Edényes növények	248.400	10-15% még nem ismert
Gombák és algák	73.900	Nincs adat
Mikroorganizmusok	36.600	Nincs adat
Halak	19.056	Kb. 21.000
Madarak	9.040	Ez kb. 98%
Csúszó-mászók	8.962	Ez kb. 95%
Emlősök	4.000	Ez kb. 95%
Egyéb húrosok	1.273	Nincs adat
Összesen	1.390.992	Kb. 10-30.000.000

Forrás: A környezetgazdaságtan alapjai 1993, 2006

MTA KvVM projektek

- KÉP
- VAHAVA
- A HAZAI VÍZGAZDÁLKODÁS STRATÉGIAI KÉRDÉSEI

Forrás: A környezetgazdaságtan alapjai 1993, 2006

KvVM-MTA Kutatási Együttműködési Megállapodás
1. Projekt

Környezetállapot Értékelés Program

*Módszertani fejlesztési koncepció kidolgozása
Magyarország környezeti, természeti állapotának
komplex értékeléséhez*

Társelnökök:

Teplán István
az MTA rendes tagja elnöki tanácsadó
Magyar Tudományos Akadémia elnökségi titkárság
Ligetiné Nechay Erzsébet
szakmai főtanácsadó, KvVM Kutatási és
Oktatási Önaló Csoport

A projekt vezetője:

Németh Tamás
MTA Talaj- és Agrokémiai Kutatóintézet

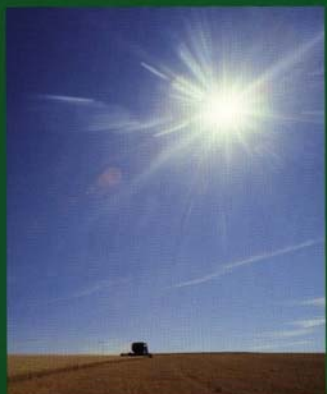
A Projekt koordinátora:

Bulla Miklós
SZIE Környezetmérnöki Tanszék

A globális klímaváltozás: hazai hatások és válaszok

A VAHAVA jelentés

Szerkesztette:
Láng István
Csere László
Jolánkai Márton

Szaktudás Kiadó Ház

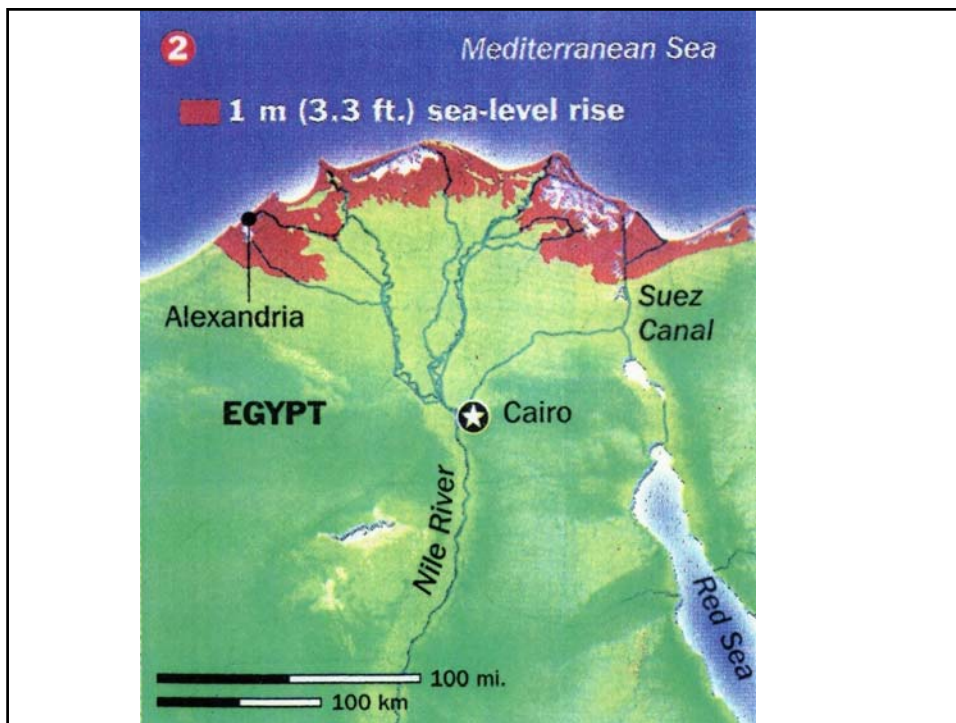
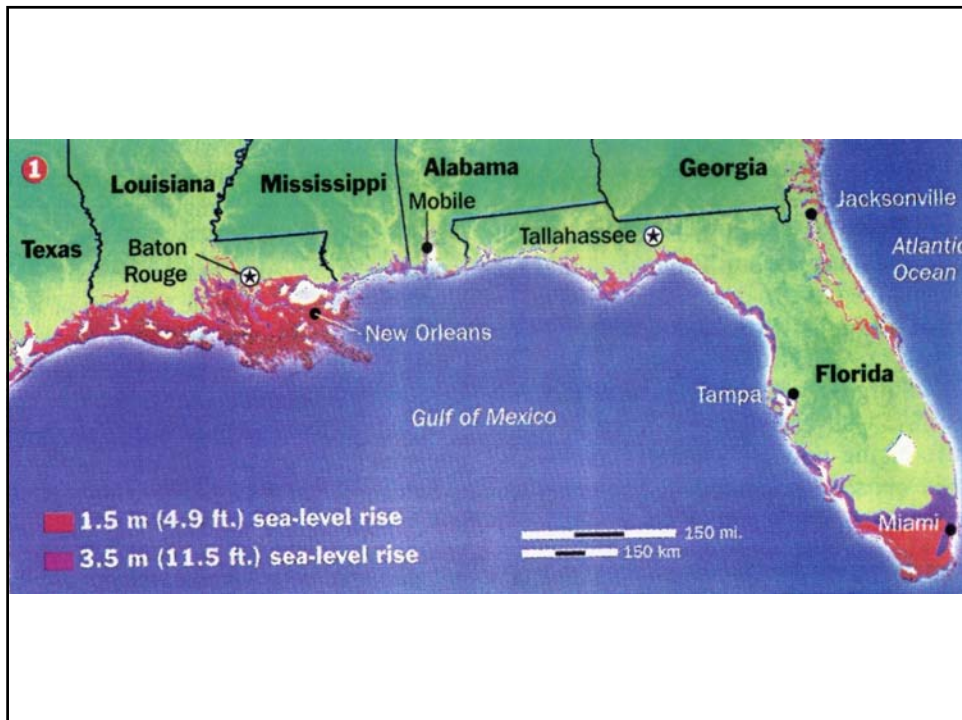
MAGYARORSZÁG AZ EZREDFORDULÓN
STRATÉGIAI KUTATÁSOK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

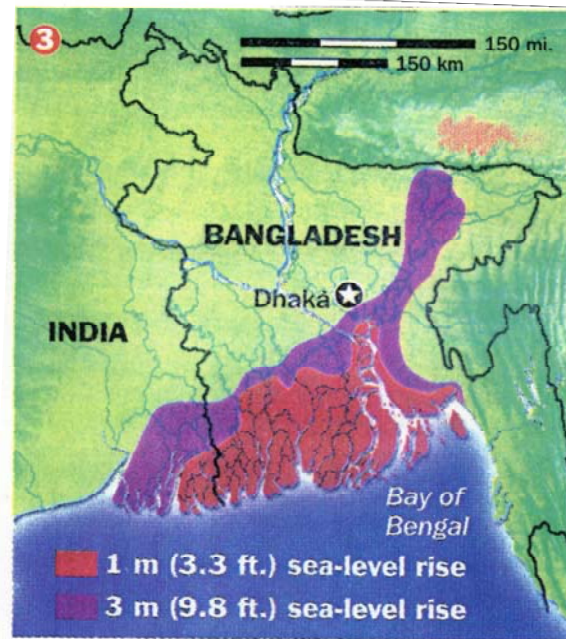
A HAZAI VÍZGAZDÁLKODÁS STRATÉGIAI KÉRDÉSEI

SZERKESZTETTE
SOMLYÓDY LÁSZLÓ

SPECIAL REPORT ■ GLOBAL WARMING

A CLIMATE OF DESPAIR

As Earth Day approaches, governments scramble to save the Kyoto agreement—and to show how cleaner new technologies can help cool down the greenhouse

By JEFFREY KUDEN and MICHAEL D. LEWIS

SINCE ITS INCEPTION IN 1970, EARTH DAY HAS BEEN AN international festival of environmental celebration and protest. With President George W. Bush's rejection of the 1997 Kyoto Protocol, which calls on industrial nations to help slow global warming by cutting carbon dioxide emissions, environmentalists and governments alike might be excused for feeling there's little to celebrate—and much to protest—as this year's Earth Day (April 22) rolls around.

Last month Bush announced that he was abandoning the Kyoto Protocol, having concluded that the international agreement could hurt the American economy, particularly during a burgeoning energy crisis. Governments around the world condemned the President's stance as uninformed and even reckless, noting with outrage that the U.S. is home to 4% of the world's population but produces 25% of its greenhouse gases.

Bush is reluctant to sign up to an international agreement that would require American industries to install expensive new anti-pollution equipment in factories. The Administration insists that it has by no means spoken its last word on global warming and pledges a coherent—if unspecified—policy at some later date. It would like this line to be seen as thoughtful caution; European and Japanese ministers visiting Washington during the last two weeks say it is political dithering.

MAKING THE CASE THAT OUR CLIMATE IS CHANGING

From melting glaciers to rising oceans, the signs are everywhere. Global warming can't be blamed for any particular hot wave, drought or drought, but scientists say a hotter world will make such extreme weather more frequent—and deadly.

EXHIBIT A Thinning Ice

4. IN ANTARCTICA, home to three dozen penguins, is heating up. The annual melt season has advanced up to three weeks in 20 years.

5. IN MOUNT KILIMANJARO, snow has lost 75% of its volume since 1962. The ice on Africa's highest peak could vanish entirely within 15 years.

6. LAKE BARMAL, in eastern Siberia, was frozen for the winter 11 days later than it did a century ago.

7. MOUNTAINS are losing all the glaciers in Glacier National Park by 2010 if their retreat continues at the current rate.

8. VENEZUELANA mountaintops had no glaciers in 1972. Today only two remain.

ELISABETH DOWDSWELL
[UNEP főigazgató]

A FENNTARTHATÓ FOGYASZTÁS ALAPVETŐEN NEM TUDOMÁNYOS VAGY TECHNIKAI KÉRDÉS, hanem ÉRTÉKEK [VÁLASZTÁSÁNAK(BM.)] KÉRDÉSE

